

عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی در ایران

فریبا اسکریان^۱، افشار جعفری^۲، فرناز فخری^۳

۱- دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه تبریز*

۲- دانشیار فیزیولوژی ورزشی دانشگاه تبریز

۳- کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه تبریز

تاریخ دریافت: ۹۱/۰۹/۲۶

تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۷/۰۷

چکیده

با توجه به تناقضات مربوط به نقش شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اقلیمی در کسب مدال‌های ورزشی، پژوهش حاضر به منظور تعیین عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی کشور و به صورت توصیفی - تحلیلی و میدانی طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ انجام شد. جامعه و نمونه آماری، برابر و شامل سازمان‌های ورزش و جوانان ۳۰ استان کشور بودند. تعداد مدال‌های کسب‌شده جهانی و آسیایی استان‌های کشور به عنوان شاخص عملکرد ورزش قهرمانی تعیین شد. میزان تولید ناخالص داخلی، جمعیت، امید به زندگی، ضریب جینی، نرخ باسوادی و شرایط آب و هوای هر یک از استان‌ها جمع‌آوری و با استفاده از رگرسیون چندمتغیره بررسی شد. تعداد مدال‌های ورزشی سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ در حدود ۶۲٪ بیشتر بود. میزان تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی، شرایط آب و هوایی و ضریب جینی در تعامل با هم بر عملکرد ورزش قهرمانی مؤثر بودند. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان نتیجه‌گیری کرد که افزایش تولید ناخالص داخلی، بهبود توزیع درآمد و شاخص سلامت (امید به زندگی) استان‌های کشور در بهبود عملکرد ورزش قهرمانی مؤثر است؛ بنابراین توصیه می‌شود در راستای بهبود عوامل مؤثر و رفع موانع رشد عملکرد ورزش قهرمانی در میادین بین‌المللی - جهانی، برنامه‌ریزی لازم انجام شود.

واژگان کلیدی: ورزش قهرمانی، عملکرد ورزشی، عوامل اقتصادی - اجتماعی

مقدمه

کسب مدال و افتخارات بین‌المللی متعدد در رقابت‌های ورزشی بزرگ نقطه عطف توانمندی‌های بالقوه و بالفعل هر یک از کشورهای شرکت‌کننده به‌شمار می‌رود (بوچر، دناب، بوتنبرگ و شیبلی^۱، ۲۰۰۶؛ دالز و سودرمن^۲، ۲۰۰۸)؛ از این‌رو سیاستمداران و مسئولان سازمان‌های ورزشی کشورهای مختلف با آگاهی از اهمیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی رقابت‌های ورزشی بین‌المللی معتبر مانند بازی‌های المپیک، همواره سعی دارند تا ضمن شناسایی عوامل مؤثر، با برنامه‌ریزی مناسب بیشترین مدال ورزش را به‌دست آورند. در این راستا، نتایج برخی از پژوهش‌ها حاکی از آن است که افزایش بودجه اختصاصی ورزش قهرمانی ممکن است تا حد قابل توجهی در کسب مدال‌های ورزشی مؤثر واقع شود. به عبارتی، کشورهای توسعه‌یافته با دسترسی به منابع مالی بیشتر می‌توانند زمینه‌های لازم جهت کسب مدال‌های بیشتری را فراهم نمایند (پالوپاکس^۳، ۲۰۰۴؛ ساتی^۴، ۲۰۰۸؛ سوینن و واندرمورتل^۵، ۲۰۰۸). در این راستا نتایج پژوهش کاستونا و اسکوریچ^۶ (۲۰۱۱) حاکی از آن است که شاخص اقتصادی تولید ناخالص داخلی^۷ یا ملی^۸ می‌تواند در موفقیت و کسب مدال‌های المپیک تأثیر به‌سزایی داشته باشد (راتک و ویتک^۹، ۲۰۰۸؛ کاستونکا و اسکوریچ، ۲۰۱۱). در تأیید این مطلب، گزارش کمیته بین‌المللی المپیک^{۱۰} حاکی از آن است که بیش از نیمی از مدال‌ها و افتخارات بازی‌های المپیک تابستانی ۲۰۰۸ پکنتوسط ۱۰ کشور توسعه‌یافته جهان (با برخورداری از تولید ناخالص داخلی نسبتاً بالا) کسب شده است (کاستونکا و اسکوریچ، ۲۰۱۱). البته برخی از پژوهشگران مانند جانسون و علی^{۱۱} (۲۰۰۴)، لویی و سوئن^{۱۲} (۲۰۰۸) و ماتروس و نامورو^{۱۳} (۲۰۰۴) معتقدند که تولید ناخالص داخلی‌تنها در تعامل با اندازه جمعیت می‌تواند مؤثر واقع شود (جانسون و علی،

1. Bosscher, De Knop, Bottenburg and Shibli
2. Dolles and Soderman
3. Poupaux
4. Saaty
5. Swinnen and Vandemoortele
6. Čustonja, Škorić
7. Gross Domestic Product (GDP)
8. Gross National Product (GNP)
9. Rathk and Woitek
10. International Olympic Committee (IOC)
11. Johnson and Ali
12. Lui, Suen
13. Matros, Namoro

۲۰۰۴؛ ماترس و نامورو، ۲۰۰۴؛ لویی و سوئن، ۲۰۰۸). با این حال هافمن و همکاران^۱ (۲۰۰۲)، رابرتز^۲ (۲۰۰۶) و همتی نژاد و همکاران (۲۰۱۱) اندازه جمعیت را عامل اثرگذاری بر موفقیت‌های ورزشی نمی‌دانند (هافمن، جیانگ و راماسی^۳، ۲۰۰۲، ۲۵۶؛ رابرتز، ۲۰۰۶؛ همتی نژاد، رمضانیان، قلی‌زاده، شفیعی و قاضی‌زاده، ۲۰۱۱). از طرفی برنارد و باس^۴ (۲۰۰۴) در تأیید نتایج کوپر و استرکن^۵ (۲۰۰۱) اشاره داشتند که حق میزبانی در کسب مدال‌های ورزشی تأثیر دارد (کوپر و استرکن، ۲۰۰۱؛ برنارد و باس، ۲۰۰۴). همچنین نتایج برخی از مطالعات حاکی از آن است که عوامل اقلیمی - جغرافیایی (جانسون و علی، ۲۰۰۴، ۹۵۱؛ کاستونکا و اسکوریچ، ۲۰۱۱)، شرایط سیاسی (جانسون و علی، ۲۰۰۴؛ همتی نژاد و همکاران، ۲۰۱۱) و وضعیت آموزشی - بهداشتی (لوئیز و فادال^۶، ۲۰۱۰؛ همتی نژاد و همکاران، ۲۰۱۱) ممکن است به‌طور جداگانه یا در تعامل با شاخص‌های اقتصادی (راتک و ویتک، ۲۰۰۸؛ کاستونکا و اسکوریچ، ۲۰۱۱، ۱۰۸) و جمعیت‌شناختی (کوپر و استرکن، ۲۰۰۱، ۹۳؛ جانسون و علی، ۲۰۰۴؛ لویی و سوئن، ۲۰۰۸؛ کریشنا و هاگلند^۷، ۲۰۰۸؛ لوئیز و فادال، ۲۰۱۰) در ارتقای عملکرد ورزش قهرمانی یا کسب افتخارات بین‌المللی و مدال‌های المپیک مؤثر واقع شوند؛ به‌عنوان مثال شفیعی (۲۰۱۲) با استفاده از متغیرهای کلان اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و براساس مدل شبکه‌های عصبی نشان داد که بین پیش‌بینی موفقیت کشورهای شرکت‌کننده در بازی‌های آسیایی و رتبه‌های واقعی آن‌ها همبستگی بالایی (۰/۹۰/۴۲٪) وجود دارد (شفیعی، ۲۰۱۲).

با این حال باید اذعان داشت که کسب موفقیت در مسابقات بین‌المللی - جهانی تا حد قابل توجهی به موفقیت‌های ملی - منطقه‌ای وابسته است. البته نتایج برخی از مطالعات حاکی از این است که توانایی کسب مدال‌های ملی و بین‌المللی در استان‌ها و مناطق مختلف یکسان نیست؛ از این رو، پژوهشگران و متخصصین ورزشی کشور همواره قصد دارند تا با شناسایی عوامل مؤثر در موفقیت‌های ملی - منطقه‌ای، راه را برای کسب مدال‌های بین‌المللی و جهانی هموار سازند. با این حال طبق برخی از مطالعات داخلی، عملکرد کنونی ورزش قهرمانی ایران تا حد قابل توجهی منبعت از رویکردهای سنتی - مقطعی و به‌دور از نگرش نظام‌مند مبتنی بر شناخت

-
1. Hoffmann
 2. Roberts
 3. Ging and Ramasamy
 4. Bernard, Busse
 5. Kuper, Sterken
 6. Luiz and Fadal
 7. Krishna and Haglund

عوامل اصلی و درگیر در ورزش قهرمانی است (صادقی آرانی و میرغفوری، ۱۳۸۸)؛ بنابراین با توجه به نبود مطالعات جامع، پژوهش حاضر به منظور تعیین عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی کشور و ارائه معادله رگرسیونی مبتنی بر برخی از شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی و اقلیمی انجام شد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی تک‌گروهی با متغیرهای چندگانه می‌باشد که به صورت میدانی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش، شامل سازمان‌های ورزش و جوانان استان‌های کشور (۳۰ سازمان) می‌باشد که با توجه به نوع پژوهش، حجم نمونه برابر با جامعه آماری در نظر گرفته شد (از آنجایی که این پژوهش داده‌های بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۸ را مورد بررسی قرار می‌دهد، استان البرز در نظر گرفته نشده است).

داده‌های مورد مطالعه با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و پرسشنامه‌ای جمع‌آوری شد؛ به طوری که با استناد بر نتایج مطالعات قبلی لویی و سوئن (۲۰۰۸)، لویی و فادال (۲۰۱۰) و محمدی (۱۳۸۹) شاخص‌های تولید ناخالص داخلی (میلیون ریال)، جمعیت (نفر)، وضعیت آب و هوا (درجه سانتیگراد)، ضریب جینی (درصد)، میزان امید به زندگی (سال‌های عمر) و نرخ باسوادی (درصد) به عنوان متغیر پیش‌بین، انتخاب و با استفاده از سالنامه آماری استان‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ جمع‌آوری شد؛ در حالی که میزان عملکرد ورزش قهرمانی (تعداد مدال‌های طلا، نقره و برنز المپیک، جهانی و آسیایی) به عنوان متغیر ملاک، تعیین و با بهره‌گیری از پرسش‌نامه ارزیابی عملکرد سازمان‌های ورزشی استان‌های کشور استخراج و گردآوری شد.

جهت تعیین وضعیت توزیع داده‌ها (میانگین و انحراف استاندارد) ابتدا از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. سپس، سهم اثر همه عوامل پیش‌بین در متغیر ملاک با استفاده از رگرسیون خطی چندگانه بررسی گردید. کلیه عملیات آماری با استفاده از نرم‌افزار آماری اس. پی. اس^۱ و پاووس^۲ تحت ویندوز نسخه ۲۱ و در سطح معناداری ۵٪ انجام شد.

نتایج

داده‌های مربوط به شاخص‌های استانی از جمله تولید ناخالص داخلی، جمعیت، امید به زندگی، آب و هوا، ضریب جینی و نرخ باسوادی در جدول ۱ ارائه شده است.

1. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)
2. PASW (Predictive Analytics Software)

عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی در ایران

۴۱

جدول ۱- مقادیر شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی، اقلیمی و جمعیت‌شناختی ایران در سال‌های بین ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ (تعداد: ۳۰)

شاخص سال	آماره	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	تغییرات نسبی	رشد نسبی
جمعیت (نفر)	میانگین	۲۳۴۹۸۵۹/۴۰	۲۳۷۰۹۷۸/۷۰	۲۳۹۹۸۱۸/۸۶	۲۴۲۹۱۳۴/۹۶		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۲۴۸۶۹۸۴/۸۶	۲۵۰۳۰۳۲/۴۱	۲۵۲۵۹۸۷/۵۹	۲۵۴۹۵۶۰/۴۱	۷۹۲۷۵/۵۶	۳/۳۷
تولید ناخالص داخلی (میلیون ریال)	میانگین	۷۵۲۷۲۱۶۸/۱۹	۹۶۶۷۱۰۳۱/۵۶	۱۱۵۲۰۰۳۶۸/۰۷	۱۲۵۲۰۳۰۸۷/۶۳		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۱۱۸۷۰۸۶۵۸/۳۱	۱۵۴۹۳۴۴۵۹/۰۷	۱۸۹۵۴۱۰۹۴/۴۲	۲۰۹۱۰۶۲۶۵/۹۲	۴۹۹۳۰۹۱۹/۴۴	۶۶/۳۳
امید به زندگی (سال)	میانگین	۷۴/۲۳	۷۴/۷۵	۷۶/۶۹	۷۷/۱		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۲/۶۸	۲/۷۵	۲/۸۸	۲/۹۶	۲/۸۷	۳/۸۶
نرخ باسوادی (درصد)	میانگین	۶۶/۲۷	۶۶/۵۰	۶۷/۲۶	۶۸/۰۱		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۴/۴۹	۵/۱۵	۴/۴۴	۴/۱۶	۱/۷۴	۲/۶۲
آب و هوا (درجه سانتی-گراد)	میانگین	۱۶/۴۴	۱۶/۰۸	۱۷/۳۴	۱۷/۲۲		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۴/۳۸	۴/۳۹	۴/۰۲	۴/۱۶	۰/۷۸	۴/۷۴
ضریب جینی (درصد)	میانگین	۳۷/۹۱	۳۷/۸۵	۳۷/۷۱	۳۷/۲۲		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۸۲/۳	۳/۹۷	۳/۹۹	۳/۸۶	-۰/۶۹	-۱/۸۲

تعداد کل مدال‌های (المپیک، جهانی و آسیایی) کسب‌شده توسط استان‌ها در جدول ۲ آورده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین تعداد مدال‌های کسب‌شده استان‌ها در سال ۸۸ نسبت به سال ۸۵ دارای رشد نسبی ۶۲٪ بوده است.

جدول ۲ - عملکرد ورزش قهرمانی (مدال‌های آسیایی، جهانی و المپیک) ایران طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ (تعداد: ۳۰)

شاخص سال	سال	آماره	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	تغییرات نسبی	رشد نسبی
مدال (تعداد)	میانگین	۲۲/۰۶	۲۲/۰۶	۲۵/۱۶	۳۵/۲۶	۳۵/۷		
انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	۲۴/۶۷	۲۴/۶۷	۲۵/۲۲	۳۳/۰۶	۳۵/۵۷	۱۳/۶۴	۶۱/۸۳
حداقل	حداقل	۱	۱	۲	۲	۴		
حداکثر	حداکثر	۱۰۰	۱۰۰	۱۱۶	۱۲۵	۱۳۸		

نتایج آزمون کلموگروف - اسمیرنف (جدول ۳) حاکی از این است که توزیع داده‌های مورد مطالعه طبیعی است.

جدول ۳- آزمون کلموگروف - اسمیرنف جهت بررسی توزیع طبیعی داده‌ها

متغیر	آماره	p
جمعیت	۱/۲۷۲	۰/۰۷۹
تولید ناخالص داخلی	۱/۷۴۶	۰/۰۵۷
امید به زندگی	۰/۵۳۴	۰/۹۳۸
نرخ باسوادی	۰/۴۶۴	۰/۹۸۳
آب و هوا	۰/۸۲۵	۰/۵۰۳
ضریب جینی	۰/۹۷۸	۰/۲۹۴
مدال جهانی	۱/۱۶۸	۰/۱۳۱
مدال آسیایی	۱/۲۰۱	۰/۱۱۲

نتایج رگرسیون خطی چندمتغیره خطی بیانگر این است که شاخص‌های پیش‌بین تولید ناخالص داخلی، آب و هوا، ضریب جینی و امید به زندگی در تعامل با هم و به‌طور معنادار می‌توانند به‌عنوان عوامل مؤثر و تبیین‌کننده عملکرد ورزش قهرمانی کشور باشند. به‌عبارتی، نتایج نشان می‌دهند که ۶۲٪ از تغییرات متغیر ملاک، توسط متغیرهای پیش‌بین تبیین می‌شود و ۳۸٪ باقی‌مانده مربوط به عوامل ناشناخته دیگر است (جدول ۴). به‌علاوه، با توجه به ستون ضرایب استاندارد شده و سهم اثر معنادار هر یک از شاخص‌ها، تولید ناخالص داخلی ($\beta=0/462$)، امید به زندگی ($\beta=0/408$)، ضریب جینی ($\beta=0/312$) و آب و هوا ($\beta=0/226$) به‌ترتیب قوی‌ترین عامل پیش‌بین عملکرد ورزش قهرمانی کشور طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ به‌شمار می‌روند.

جدول ۴- جدول رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی استان‌ها

شاخص	ضرایب استاندارد نشده		R ²	t	سطح معناداری
	B	Beta			
ثابت	-۵۱۸۴/۱۱۲			-۲/۷۹۳	۰/۰۱۰*
تولید ناخالص داخلی	۰/۰۰۰۰۱	۰/۴۶۲	۰/۶۲	۳/۱۲۵	۰/۰۰۴
آب و هوا	-۲۳/۵۷۶	-۰/۲۲۶		-۱/۷۶۴	۰/۰۴۹
ضریب جینی	۳۴/۹۸۰	۰/۳۱۲		۲/۳۴۹	۰/۰۲۷
امید به زندگی	۵۹/۶۸۳	۰/۴۰۸		۱	۰/۰۱۰*

* سطح معنی داری $\alpha \leq 0/05$ می باشد

طبق نتایج به دست آمده، معادله پیش بین عملکرد ورزش قهرمانی استان های کشور به شرح ذیل خواهد بود:

$$Y = -5184/112 + 0/000001X_1 - 23/576X_2 + 34/980X_3 + 59/683X_4$$

Y: عملکرد ورزش قهرمانی

X₁: تولید ناخالص داخلی (میلیون ریال)

X₂: آب و هوا (درجه سانتی گراد)

X₃: ضریب جینی (درصد)

X₄: امید به زندگی (سال)

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج به دست آمده، از بین شش عامل پیش بین مورد مطالعه تنها شاخص های تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی، آب و هوا و امید به زندگی در تعامل باهم می توانند عامل پیش بین و تعیین کننده موفقیت استان ها در کسب مدال های جهانی و آسیایی به شمار روند. در این راستا و هم سو با پژوهش های جیانگ و همکاران (۲۰۱۰)، جانسون و علی (۲۰۰۴)، راتک و ویتک (۲۰۰۸)، کاستونکا و اسکوریچ (۲۰۱۱)، لوئیز و فادال (۲۰۱۰)، کریشنا و هاگلند (۲۰۰۸)، شریعتی فیض آبادی (۱۳۹۰) و محمدی (۱۳۸۹) نتایج حاکی از آن است که میزان تولید ناخالص داخلی بر عملکرد ورزش قهرمانی استان ها تأثیر دارد. در تبیین این موضوع می توان گفت یک جامعه ثروتمند با تخصیص مبلغ بیشتری از منابع به توسعه زیرساخت های ورزشی (برای مثال استادیوم ها، تجهیزات و مربیگری حرفه ای) می تواند استعداد های ورزشی بیشتری برای کسب موفقیت های ورزشی بیوراند؛ زیرا بهبود وضعیت اقتصادی با افزایش سطح رفاه مردم همراه بوده و این موضوع با افزایش تقاضای مردم برای ورزش همراه است که باعث شکوفایی هرچه بیشتر استعدادها و در نهایت، قهرمان پروری در آن کشور می شود (هافمن و همکاران، ۲۰۰۴، ۲۷۴، لویی و سوئن، ۲۰۰۸). البته، یافته حاضر با نتایج شریعتی فیض آبادی (۱۳۹۱) همخوانی ندارد (شریعتی فیض آبادی، خبیری و نصیری، ۱۳۹۱). دلیل این عدم همخوانی را می توان در جامعه آماری جستجو کرد؛ زیرا در پژوهش مذکور، عوامل مؤثر بر عملکرد کشورهای آسیایی در بازی ها المپیک ۲۰۰۸ پکن مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج ضعیف کشورهای عربی شرکت کننده در این دوره از مسابقات (ضمن برخوردار بودن از سرانه های بالای تولید ناخالص داخلی) ممکن است مؤثر بوده باشد.

باین حال، همسو با نتایج جیانگ و همکاران (۲۰۱۰)، قنبری (۱۳۹۰)، کاستونکا و اسکوریچ (۲۰۱۱)، چاریلف و فلیتمن^۱ (۲۰۰۶)، محمدی (۱۳۸۹) و شریعتی فیض‌آبادی (۱۳۹۰) یافته حاضر حاکی از آن است که میزان امید به زندگی بر عملکرد ورزش قهرمانی ایران اثرگذار است. در این راستا باید اذعان داشت که سلامت، یکی از محورهای اصلی و بخش جدایی‌ناپذیر توسعه پایدار^۲ به‌شمار می‌رود. به‌عبارتی، تصور داشتن یک جامعه توسعه‌یافته بدون داشتن افراد سالم تصویری واهی است (صادقی آرانی و میرغفوری، ۱۳۸۸). در جوامعی که عواملی از جمله سلامتی، کیفیت زندگی، امکانات بهداشتی و درمانی، دسترسی به حداقل‌های زندگی، فقدان اضطراب، وجود آرامش و بر خورداری از امنیت اقتصادی و اجتماعی وجود داشته باشد (جوادین، ۱۳۸۴)، طبیعتاً میزان امید به زندگی نیز بالا است و گرایش مردم به‌سوی ورزش افزایش خواهد یافت. طبیعی است هرچه جامعه سالم‌تر باشد، استعداد بیشتری در کسب موفقیت‌های ورزشی خواهد داشت. با افزایش تعداد ورزشکاران، تعداد مربیان و داوران نیز افزایش یافته و موجب رواج انواع مسابقات ورزشی می‌شود و همین امر موجب اعزام ورزشکاران به مسابقات یا میزبانی مسابقات مختلف می‌گردد؛ به‌عنوان مثال با بهبود شاخص سلامت در سال ۸۸ در استان فارس نسبت به سال ۸۵، جایگاه این استان از نظر عملکرد ورزشی و کسب مدال طلای جهانی از رتبه سیزدهم تا رتبه چهارم صعود کرد. باین حال، یافته حاضر با نتایج لوئیز و فادال (۲۰۱۰)، کریشنا و هاگلند (۲۰۰۸) و لویی و سوئن (۲۰۰۸) هم‌خوانی ندارد. علت این امر را می‌توان در جامعه آماری پژوهش‌های مذکور یافت؛ چراکه جامعه آماری این مطالعات، تمامی کشورهای شرکت‌کننده در رقابت‌های المپیک می‌باشند و کسب مدال توسط کشورهای که از نظر شاخص‌های توسعه انسانی همچون امید به زندگی، وضعیت مساعدی ندارند (همچون اتیوپی، بلاروس و جامائیکا) مزید بر علت می‌باشد.

از طرفی، یافته این پژوهش هم‌سو با نتایج هافمن و همکاران (۲۰۰۲)، شریعتی فیض‌آبادی و همکاران (۹۰ و ۹۱)، کاستونکا و اسکوریچ (۲۰۱۱) و رابرتز (۲۰۰۶) نشان می‌دهد که اندازه جمعیت بر عملکرد ورزش قهرمانی استان تأثیر ندارد. هرچند برخی از پژوهشگران معتقدند که جمعیت‌های بزرگتر باعث افزایش گروه ورزشکاران بالقوه می‌شوند و این امر نیز ممکن است باعث افزایش مشارکت مردم در ورزش، به‌خصوص ورزش همگانی گردد (هافمن و همکاران، ۲۰۰۴، ۲۶۵)؛ اما کشورهایی مانند هندوستان، بنگلادش، تایلند، برزیل، اندونزی، نیجریه، پاکستان و ایران با وجود جمعیت زیاد، دارای موفقیت نسبتاً پایین در بازی‌های المپیک

1. Churilov and Flitman
2. Sustainable Development

هستند؛ برای مثال در بازی‌های المپیک ۲۰۰۴، هند تنها یک مدال کسب کرد. این امر را می‌توان چنین توضیح داد که رشد جمعیت به‌عنوان یکی از ویژگی‌های منفی و عامل عقب‌ماندگی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه معرفی می‌شود؛ اما رشد آن در کشورهای پیشرفته به‌عنوان یک عامل توسعه‌یافتگی می‌باشد. باین‌حال، یافته‌ی حاضر با نتایج کوپر و استرکن (۲۰۰۱) و ساتی (۲۰۰۸) در تضاد است. علت این امر را می‌توان جامعه‌ی آماری مطالعات مذکور دانست؛ چراکه جامعه‌ی آماری آن‌ها کشورهای حاضر در رقابت‌های المپیک، جهانی و آسیایی است. عدم موفقیت کشورهای پرجمعیتی همچون هندوستان، بنگلادش، تایلند، برزیل، اندونزی، نیجریه، پاکستان و ایران با وجود جمعیت زیاد، می‌تواند این ناهم‌سویی را توضیح دهد. از طرف دیگر عملکرد خوب کشورهایی با جمعیت پایین مانند ترکیه، که کمتر از یک-دهم جمعیت هند را داراست و استرالیا که بر حسب جمعیت، پنجاه و چهارمین کشور جهان می‌باشد، می‌تواند دلیل این ناهم‌سویی باشد. به‌علاوه، این موضوع ممکن است ناشی از تقابل اثرات جمعیت با سایر عوامل اقتصادی - اجتماعی مانند توزیع درآمدی بین طبقات مختلف جامعه باشد؛ زیرا نتایج پژوهش حاضر هم‌سو با یافته‌های محمدی (۱۳۸۹) حاکی از آن است که ضریب جینی بر عملکرد ورزش قهرمانی به‌طور معنادار تأثیر دارد. به‌عبارتی، در تبیین این موضوع باید گفت که اگر کشوری ثروتمند باشد اما این ثروت به‌خوبی در جامعه توزیع نشده باشد، نمی‌توان انتظار داشت که ثروت مورد نظر پشتیبان خوبی برای فعالیت‌های ورزشی باشد؛ درحالی‌که اگر توزیع ثروت علانه باشد، امکان رشد و شکوفایی همه‌ی استعدادها و ورزشی فراهم خواهد شد.

از طرفی، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که آب و هوا، در تعامل با سایر عوامل، بر عملکرد ورزش قهرمانی مؤثر است؛ یافته‌ی پژوهش حاضر هم‌سو با نتایج جانسون و علی (۲۰۰۰ و ۲۰۰۴)، هافمن و همکاران (۲۰۰۴)، لوئیز وفادال (۲۰۱۰) و رابرتز (۲۰۰۶) حاکی از این است که شرایط آب و هوای مناطق و استان‌های مختلف بر عملکرد ورزش قهرمانی مؤثر است. در این راستا باید گفت که جبر محیط، یک وجهه‌ی غالب جغرافیایی می‌باشد که به‌عنوان یک تعیین‌کننده‌ی مهم فعالیت انسانی محسوب می‌شود (هافمن و همکاران، ۲۰۰۲). طبق نظر هافمن و همکاران (۲۰۰۴) کشورهایی مانند ایالات متحده، استرالیا و ایتالیا با برخورداری از آب و هوای معتدل، در رقابت‌های المپیک نیز عملکرد مناسبی دارند. البته این موضوع در داخل کشور هم می‌تواند مصداق داشته باشد؛ زیرا استان‌های با آب و هوای گرم (با توجه به معدل دما طی یکسال) کشور از جمله سیستان و بلوچستان، بوشهر، سمنان، قم، هرمزگان و یزد، عملکرد ورزش قهرمانی مناسبی ندارند. در توضیح این مطلب می‌توان گفت با توجه به شرایط آب و

هوایی استان‌ها، بیشتر فعالیت‌های ورزشی بیرون سالن صورت می‌گیرد؛ در حالی که بیشتر رشته‌های مدال آور، مربوط به فعالیت‌های سالنی است. در نهایت باید اشاره داشت که یافته‌ی مطالعه حاضر هم‌سو با نتایج لوئی و سوئن (۲۰۰۸) حاکی از این است که نرخ باسوادی بر عملکرد ورزش قهرمانی کشور تأثیر معناداری ندارد. هرچند جیانگ و همکاران (۲۰۱۰)، کریشنا و هاگلند (۲۰۰۸)، لوئیز و فادال (۲۰۱۰) و کاستونکا و اسکوریچ (۲۰۱۱) برخلاف نتیجه حاضر معتقدند که نرخ باسوادی در کسب موفقیت‌های ورزشی مؤثر است. دلیل تضاد ممکن است ناشی از تمایل و استعداد ذاتی برخی کشورها جهت شرکت در برخی رقابت‌های ورزشی باشد. به طوری که عدم کسب مدال یا عملکرد ضعیف کشورهایی با نرخ باسوادی بالا (مانند نروژ، سوئیس، مالزی و غیره) و کسب مدال‌های بیشتر در کشورهایی با شاخص آموزش متوسط تا ضعیف مانند چین، ا تیوپی و جامائیکا باشد.

در پایان می‌توان گفت، ورزش یکی از عوامل بسیار مهم و اساسی تأمین سلامت و نشاط جامعه می‌باشد. برخی از محققان معتقدند که این پدیده می‌تواند بر بهره‌وری ملی و در نتیجه بر رونق اقتصادی کشور و توسعه‌ی آن در تمامی جهات، تأثیر مثبت داشته باشد. در بیشتر جوامع و بخصوص در جوامع مدرن، ورزش از شکل سنتی خود فاصله گرفته و با سرعت به سمت ورزش مدرن در حال حرکت است و در این مسیر، پدیده‌ی جهانی ورزش تمامی رسانه‌های جمعی و مطبوعات، پیشرفت‌های علمی و پزشکی و صنعتی را نیز با خود همراه ساخته است و با توجه به ایفای نقش آن، کمتر پدیده‌ای در جهان کنونی یافت می‌شود که از چنین ویژگی و قابلیت برخوردار باشد. ویژگی‌های منحصر به فرد ورزش، خصوصاً ورزش قهرمانی، محققان را بر آن داشته است که به بررسی مبانی اجتماعی-اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی موفقیت در رقابت‌های مختلف، از جمله بازی‌های المپیک بپردازند.

مروری بر تحقیقات انجام شده در خارج و داخل کشور، نشان داد که تحقیقات مختلفی در مورد عوامل مؤثر بر عملکرد ورزشی کشورهای مختلف در رقابت‌های مهم همچون؛ المپیک و جام‌های جهانی انجام گرفته که هر کدام با استفاده از یکی از مدل‌های ذکر شده، به بررسی عوامل مؤثر پرداخته‌اند. تمامی این تحقیقات جهت شناخت عواملی که بر عملکرد ورزشی تأثیر می‌گذارند و متمرکز بر میزان دارایی‌ها، جمعیت یک کشور و منابع فرهنگی و اجتماعی می‌باشند.

در این تحقیق عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی در ایران، با توجه به متغیرهای مستقلی از جمله جمعیت، تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی، نرخ باسوادی، آب و هوا و ضریب جینی؛ و مدل‌های کسب شده به عنوان متغیر وابسته در عملکرد ورزشی بررسی شدند. تحقیق حاضر بر

اساس مدل چهارگانه‌ی لوئیز و فادال انجام گرفت که، یافته‌های تحقیق، حاکی از مؤثر بودن تولید ناخالص داخلی، جمعیت، امید به زندگی و نرخ باسوادی بر عملکرد ورزش قهرمانی، می‌باشد. از طرفی، برای استخراج معادله‌ی رگرسیونی، جهت پیش‌بینی عملکرد ورزش قهرمانی استان‌ها در سال‌های آتی، تأثیر همزمان عوامل مؤثر سنجیده شد، که تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی، آب و هوا و ضریب جینی به عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد ورزش قهرمانی مشخص گردیدند.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان اذعان کرد که با افزایش تولید ناخالص داخلی، بهبود توزیع درآمد و شاخص سلامت (امید به زندگی) استان‌های کشور می‌توان انتظار داشت که عملکرد ورزش قهرمانی یا کسب افتخارات و مدال‌های ملی و بین‌المللی به‌طور قابل‌توجهی افزایش پیدا کند؛ بنابراین به مسئولان و تصمیم‌سازان رده‌بالا توصیه می‌شود تا در راستای بهبود عوامل مؤثر (از جمله تخصیص عادلانه‌تر اعتبارات کشوری، تمرکززدایی فعالیت‌ها از کلان شهرها به‌سوی استان‌های کوچک‌تر و کاهش شکاف بین استان‌های کشور) در رفع موانع رشد عملکرد ورزش قهرمانی در میادین بین‌المللی - جهانی برنامه‌ریزی نمایند.

تشکر و قدردانی

این مقاله بخشی از پایان‌نامه خانم فرناز فخری، دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه تبریز است که با همکاری سازمان‌های ورزش و جوانان کل استان‌ها انجام شده است؛ لذا از کلیه کسانی که در راستای انجام این پژوهش ما را یاری کرده‌اند کمال سپاس‌گزاری و امتنان را داریم.

منابع

1. Bernard, A. B., Busse, M. R. (2004). Who wins the Olympic Games: Economic resources and medal totals? *The Review of Economics and Statistics*, 86(1), 413-511.
2. Bosscher, V., De Knop, P., Bottenburg, V. M., & Shibli, S. (2006). A conceptual framework for analysing sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 185-215.
3. Churilov, L., Flitman, A. (2006). Towards fair ranking of Olympics achievements: The case of Sydney 2000. *Computers and Operations Research*, 33(7), 2057-2082.
4. Čustonja, Z., Škorić, S. (2011). Winning medals at the Olympic Games - Does CROATIA Have Any Chance? *Kinesiology*, 43(1), 107-114.
5. Dolles, H., Soderman, S. (2008). Mega-sporting events in Asia-impacts on society, business and management: An introduction. *Asian Business and Management journal*, 7 (4), 147-162.

6. Ghanbari, A. (2011). Determine the degree of development and priority planning and development of urban areas is expected in Iran. *Quarterly Geographic Society's Journal*, 9 (29), 165-179
7. Hematinezhad, M., Ramezaniyan, M. R., Gholizadeh, M. H., Shafiee, S. H., & Ghazi, Z. (2011). Predicting national team rank in Asian game using model tree. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 2(3), 22-36. (Persian)
8. Hoffmann, R., Ging, L. C., & Ramasamy, B. (2002). The socio-economic determinants of international soccer performance. *Journal of Applied Economics*, 5(2), 253-272.
9. Hoffmann, R., Ging, L. C., & Ramasamy, B. (2004). Olympic success and ASEAN countries, economic analysis and policy implications. *Journal of sports economics*, 5(3), 262-276.
10. Jiang, Y., Ma, T., & Huang, Z. (2010). The economic factors analysis in Olympic game. *International journal of sports science and Engineering*, 4(3), 181-187.
11. Johnson, D. K. N., Ali, A. (2004). A tale of two seasons: Participation and medal counts at the summer and winter Olympic Games. *Social Science Quarterly*, 85(4), 974-993.
12. Krishna, A., Haglund, E. (2008). Why do some countries win more Olympic medals? Lessons for social mobility and poverty reduction: *Economic & Political Weekly*, 43 (28), 151-143.
13. Kuper, G. H., Sterken, E. (2001). Olympic participation and performance since 1896. Doctoral dissertation, Mimeo Department of Economics, University of Groningen.
14. Lui, H. K., Suen, W. C. (2008). Men, money, and medals: An econometric analysis of the Olympic Games. *Pacific Economic Review*, 13(1), 1-16.
15. Luiz, J., Fadal, R. (2010). An economic analysis of sports performance in Africa. *International Journal of Social Economics*, 38 (10), 869 – 883.
16. Matros, A., Namoro, S. D. (2004). Economic incentives of the Olympic Games /on-line/. Retrieved January 15, 2008 from: <http://ssrn.com/abstract=588882>.
17. Mohammadi, A. (2010). Providing a mathematical model for countries participating in the 2006 Asian Games in Qatar Ranking, *Quarterly of Olympics*, 3 (51), 7-19.
18. Poupaux, S. (2004). Economic Performances and Olympic Success: A Reappraisal. *International Perspectives on the Management of Sport*, Elsevier, 15 (2), 99-124.
19. Rathke, A., Woitek, U. (2008). Economics and the summer Olympics: An efficiency analysis. *Journal of Sports Economics*, 9(5), 520-537.
20. Roberts, G. (2006). Accounting for achievement in Athens: A count data analysis of national Olympic performance /on-line/. Retrieved January 20, 2008 from: <http://web.uvic.ca/econ/ewp0602.pdf>.
21. Saaty, T. L. (2008). Who won the 2008 Olympics? A multicriteria decision of measuring intangibles. Doctoral Dissertation, University of Pittsburgh.

22. Sadeghiarani, Z., Mirghafouri, H. (1999). Analysis of the province's sports development during the years 1385-1384. Journal of Research in Sport Science, 3 (24), 103-120.
23. SeyyedJavadin, S.R. (1995). Human Development and the twenty-year perspective of the Islamic Republic of Iran, Quarterly park management, 3 (9), 143-163.
24. Shafiee, S. h. (2012). Are macro variables good predictors? A prediction based on the number of total medals acquired: Xophtiaophtia- choregiahoregia. Sport Management International Journal, and Scientific Forum in Sport Management, 8, 108-122. (Persian)
25. Shariatifeizabadi, M., Khabiri, M., Nasiri, Kh. (2011). The relationship between population, economic indicators of the success of Asian countries in the 2008 Beijing Olympic Games, The Sixth student National Conference on Physical Education and Sports Science s in Iran, Tehran.(Persian)
26. Shariatifeizabadi, M., Khabiri, M., Nasiri, Kh. (2012). The relationship between population, economic indicators of the success of Asian countries in Guangzhou 2010, National Conference on Applied Physical Education and Sports Science. (Persian)
27. Swinnen, J., Vandemoortele, T. (2008). Sports and development: An economic perspective on the impact of the 2010 world cup in South Africa. Licos Centre for Institutions and Economic Performance Katholieke Universities Leuven

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Influential factors on athletic performance in Iran**Fariba Askarian¹, Afshar Jafari², Farnaz Fakhri³**1- Associate Professor, University of Tabriz^{*}

2- Associate Professor, University of Tabriz

3- MSc Degree, University of Tabriz

Received Date: 16/12/2012**Accepted Date: 29/09/2013****Abstract**

Based upon conflicting of economic, social, cultural, and ecological indices role on sports medals, this study was conducted to identify influential factors of athletic performance in Iran. The present study was performed as a descriptive-analytical field design during 2005 to 2009. The statistical sample was equal to population and consisted of 30 the Youth and Sports Organization of Iran. The number of world and Asia Sport medals was determined as the championship performance of each province. The Gross Domestic production, population, life expectancy, Gini coefficient, educational rate and Climate condition were determined by a questionnaire from statistical center of Iran. The normal data was analyzed by the multiple regression method. The total sport medals in 2005 were about 62 percent higher than in 2009. GDP, life expectancy, climate conditions and Gini coefficient in interaction together have effect on the championship sport performance. According to the results, it can conclude that the increase of GDP, improve income distribution and health indicators (life expectancy) in the provinces of Iran have effect on improvement of the championship sport performance. Therefore, the essential planning is recommended to improve the influential factors and eliminate impediments of sports performance in international fields.

Keywords: Athletic, Sports Performance, Socio-Economic Factors***(Corresponding Author)****Email:** f. askarian@tabrizu.ac.ir